

EVA-NICOLETA BURDUȘEL
Lucian Blaga University of Sibiu, Romania
eva.burdusel@ulbsibiu.ro
DOI:10.2478/clb-2023-0009

THEODOROS SAU „DESPRE FRUMUSEȚEA UITATĂ A VIEȚII” ȘI ALTE DARURI LIVREȘTI. PLEDOARIE PENTRU LITERATURA MONDIALĂ

Theodoros or Notes on the Forgotten Beauty and the Gift of Life. A Plea for World Literature

Abstract: The present study aims to showcase Cărtărescu's latest novel, *Theodoros* (2022), setting it in the larger context of world literature testified by its overarching and daring theme placed throughout the pages of a minutely and accurately documented historiographic and literary text. The secondary goal of the analysis is to highlight the concept of late-career novel applied to *Theodoros* (2022) in addition to some terminological clarifications regarding the literary genre most congenial to the book and its significance in the development of the writer's literary career as well as its relation to the preceding texts. The self-reflexive dimension is also subject to analysis in the present study in order to endorse our approach to the status of the author. Last, but not least, a section of the present study is devoted to the analysis of major literary symbols permeating the book from cover to cover.

Keywords: world literature, national literature, literary translation, late-career novel.

Acknowledgement: This work was supported by a grant of the Romanian Ministry of Education and Research, CNCS/CCCDI - UEFISCDI, project number PN-III-P3-3.6-H2020-2020-0160, contract no. 55/2021

„Viețuirea în lumea aceasta se aseamănă cu scriitorii, care alcătuiesc o carte, dar este încă în ciornă. Și dacă cineva vrea, adaugă sau scoate ceva și face schimbare în scriere. Câtă vreme suntem în mijlocul schimbărilor, să luăm seama la noi. Că până mai suntem în lumea aceasta, nu pune Dumnezeu pecetea, nici pe cele bune, nici pe cele rele ale noastre, până în ceasul ieșirii, în care ne sfârșim lucrul în patria noastră și trecem în altă țară”¹.
Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoiță*

„Povestea fiecărui om nu este decât istoria, la scară redusă, a popoului din care se trage. Omul trăiește concret, în timpul existenței sale, exact aceeași dramă pe care poporul său a trăit-o în decursul veacurilor”².

Constantin Virgil Gheorghiu, *Tunica de piele*

Titlul prezentului studiu, care împrumută o sintagmă din volumul omonim al lui Andrei Pleșu, își propune o analiză a celei mai recente cărți scrise de Mircea Cărtărescu, elogios recenzată în presa de specialitate națională și internațională. Argumentul esențial cu rol de pilon central al analizei de față îl reprezintă fundamentarea romanului Theodoros (2022) în contextul literaturii mondiale, pornind de la ipoteza lansată de către David Damrosch – „frumusețea literaturii mondiale stă în puterea ei de a deschide mințile³” – facilitând astfel o expansiune a definiției conceptuale a literaturii mondiale, conform căreia o operă literară poate accede în context mondial în primul rând prin intermediul traducerii⁴. Remarcăm, în cadrul interviului, interesul pentru modul în care „scriitorii dintr-un anumit spațiu, dintr-un anumit loc, pot scrie

1. Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoiță*, (Bacău: Editura Bunavestire, 1997), 190.

2. Constantin Virgil Gheorghiu, *Tunica de piele*, traducere din limba franceză de Gheorghită Ciocoi (București: Editura Sophia, 2021), 13.

3. David Damrosch, „Frumusețea literaturii mondiale stă în puterea ei de a deschide mințile”, interviu de Cezar Gheorghe, *Observator Cultural*, nr. 1124, 30 august 2022, <https://www.observatorcultural.ro/articol/frumusetea-literaturii-mondiale-sta-in-puterea-ei-de-a-deschide-mintile/>.

4. David Damrosch, *What Is World Literature?* (Princeton: Princeton University Press, 2003), 281. Pentru problema literaturilor minore și a vizibilității acestora, respectiv a circulației operelor din aceste literaturi, vezi Galin Tihanov, „Mai există «literaturi minore»? Reflecții despre world literature (și despre literatura bulgară)”, în *Studii contemporane în traducere*, coord. de Ștefan Baghiu, Vlad Pojoga și Cătălina Rădescu (Sibiu: Editura Universității din Sibiu, 2021), 327-336. Pentru înțelegerea literaturii române ca *world literature*, vezi Mircea Martin, Christian Moraru și Andrei Terian (coord.), *Romanian Literature as World Literature* (New York and Londra: Bloomsbury Academic, 2018).

literatură mondială acasă, în țara lor”⁵ și referința directă la Mircea Cărtărescu, pe care David Damrosch îl consideră deja un scriitor mondial „înainte de a fi călătorit în afara țării, când nu putea fi citit în străinătate ... un scriitor poate fi, în același timp, un scriitor român și un scriitor mondial”⁶. Interviu acordat de către David Damrosch în 2022 reia, nuanțează și amplifică noțiunea de literatură mondială lansată în amplul studiu din 2003 intitulat *What Is World Literature?*: „I take world literature to encompass all literary works that circulate in their culture of origin, either in translation or in their original language ... a work only has effective life as an effective life as world literature whenever it is actively present within a literary system beyond that of its original culture”⁷. Afirmarea lui Damrosch dobândește și mai multă forță de convingere dacă ne raportăm la cuvintele pline de autoritate ale lui Mircea Cărtărescu din articolul *Europa are forma creierului meu* (2003): „Nu mă simt în concurență doar cu autorii români sau doar cu bulgarii, rușii, sârbii, cehii sau polonezii din preajmă, ci cu scriitorii de pretutindeni pe care-i admir și îi iubesc. Sigur, subiectele mele pot fi, prin forța lucrurilor, românești, recuzita românească, limbajul cu inflexiuni ale spațiului meu psiho-lingvistic, dar temele mele nu pot fi altele decât marile teme ale tradiției europene”⁸. Ipoteza formulată astfel de către Cărtărescu rezonază cu îndemnul adresat scriitorilor de către William Faulkner că nucleul oricărei scriituri de valoare îl reprezintă „the problems of the human heart in conflict with itself which alone can make good writing”⁹.

Theodoros deschide multiple perspective de analiză și lectură, atât pentru cititorul avizat sau criticul literar informat, specializat, care deține abilitățile și instrumentele pentru a stabili conexiuni cu scrierile precedente ale autorului, cât și pentru un cititor amator în opera cărtăresciană, dar care, în incursiunea sa exploratorie prin filele cărții vieții, va găsi utilă raportarea la cărțile fundamentale ale lui Mircea Cărtărescu, identificând un fir roșu auctorial în care biograficul se împletește cu ficțiunea. Conform teoriei lui Hywel Dix, Theodoros întrunește criteriile unei autoficțiuni care, din imaginea retrospectivă a scriiturii lui Mircea Cărtărescu, poate fi analizată ca un roman la

5. Damrosch, interviu.

6. Ibid.

7. Damrosch, *What*, 198.

8. Mircea Cărtărescu, „Europa are forma creierului meu”, *Observator Cultural*, nr. 153, 28 ianuarie 2003, <https://www.observatorcultural.ro/articol/europa-are-forma-creierului-meu/>.

9. William Faulkner, „Banquet Speech”, Nobel speech, City Hall in Stockholm, 10 decembrie 1950, <https://www.nobelprize.org/prizes/literature/1949/faulkner/speech/>.

maturitatea carierei artistice – late-career novel¹⁰ – afirmația bazându-se pe numeroasele referiri ale autorului, consemnate în jurnale sau interviuri, privind procesul îndelungat și laborios de pregătire, documentare și scriere a cărții. Depășind estimările sau anticipările presărate în interviuri sau recenzii referitoare la atingerea nu doar a maturității creatoare, ci chiar a unui punct culminant, acea operă care atinge un *vârf literar și aparent epuizează sursa artistică* – succesiv menționată după apariția unor cărți precum *Nostalgia*, *Orbitor*¹¹, *Solenoid*, de data aceasta *Theodoros* surprinde, din nou și în mod unic, prin intermediul unei alte „camere din palatul creierului meu, sper că una mai afundă și mai enigmatică”¹². În plus, *Theodoros* reprezintă un alt punct crucial în viața literară a lui Mircea Cărtărescu, și anume revenirea la scrierea de poeme – un privilegiu aparent pierdut – și recâștigarea statutului de poet pe care îl consideră superior celei neutre, triste de autor, așa cum mărturisea nostalgic în *Pururi tânăr înfășurat în pixeli*:

„Mi s-a-ntâmplat în această viață cel mai trist lucru cu puțință: dintr-un poet am devenit un autor. Cred că am fost un poet adevărat cândva, în adolescență, când nu publicasem — și, în afară de jurnalul intim, nici nu scrisesem — încă nimic. Este starea mea ideală, pierdută pentru totdeauna și la care visez mereu: aș vrea să mă întorc acolo, să dispară cu desăvârșire amintirea celor — vai! — cincisprezece cărți scrise în cei douăzeci de ani de când am debutat. Aș vrea să am curajul să redevin un nimeni, dar curajul acesta nu-i este dat oricui ... Nu trăiesc ca un scriitor și nu mă simt un scriitor. Mă simt doar un om foarte liber și — fiindcă prețul libertății e cel mai mare — foarte trist. Încerc să trăiesc mai departe. Nu știu dac-o

10. Andrei Terian, „The Poetics of the Hypercycle in Mircea Cărtărescu’s *Solenoid*”, *Life Writing* 19, nr. 3 (2022): 323-340: „I turn generally to one of the contemporary branches of vocational psychology (i.e. career construction theory) and specifically to one of its recent extensions in the field of literary studies which has led to the emergence of what is called ‘late-career novel’ (Dix 2017) ... I aim to show that in Cărtărescu’s novel – and implicitly in the case of all works we perceive as late-career novels –, career construction theory not only deepens our understanding of the text but also comes to represent the very key of its interpretation due to the particular manner in which these works are constructed ... For this, career construction theory seems to provide the most suitable instruments at the present time.”

11. Pentru o lectură a trilogiei *Orbitor* în termenii unui hiperrealism magic, vezi Santiago Daniel Gutiérrez Echeverría, „Magical Hyperrealism: A Reading of *Orbitor* through Magical Realism and Maximalism”, *Transilvania* 5-6 (2023): 82-94.

12. Mircea Cărtărescu, „Literatura nu e o meserie, e o cale”, interviu de Marius Chivu, *Dilema veche*, nr. 518, 16-22 ianuarie 2014, <https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/literatura-nu-e-o-meserie-e-o-cale-interviu-597977.html>.

să mai scriu ceva vreodată și nici nu-mi pasă. Nu vreau să rămân în azilul de bătrâni al istoriilor literare”¹³.

De fapt, putem considera Theodoros un amplu poem în proză, așa cum autorul însuși își percepe scrierile, izvorâte din vocația primară și fundamentală pe care o declară frecvent – aceea de poet „... pot spune că scrierile mele sunt poeme, chiar dacă au aspectul, uneori, al unor romane elaborate”¹⁴. Putem considera cartea un roman al maturității auctoriale și stilistice, sedimentat și filtrat pe parcursul a trei decade trăite de „un om care scrie” și așternut pe hârtie cu nesfârșită răbdare, vastă memorie, sensibilitate, expresivitate și multă acribie cu un „creion de tâmplărie”, metaforă care prezintă un mare grad de similitudine și amintește izbitor de cuvintele lui Gabriel Garcia Marquez despre procesul laborios de creație literară: „ultimately, literature is nothing but carpentry”¹⁵. Această idee se află în opoziție totală cu anumite proiecții idealiste conform cărora opera literară poate fi produsul exclusiv al imaginației, intuiției sau evadărilor romantice într-un imaginar poetic. Un creion de tâmplărie este o reprezentare concretă atât a muncii asidue de creație literară („am fost întotdeauna un om disciplinat, care muncește mult, și-n multe direcții”¹⁶), proces solitar și de cursă lungă, dar și a realității ca material dur transformat în esență artistică. Starea de poet pare să fie idealul suprem, vocația cea mai înaltă pentru Mircea Cărtărescu care nu se asociază cu statutul de scriitor sau autor: „N-am ajuns scriitor pentru că n-am fost de la-nceput scriitor ... Se-ntâmplă ceva cu mine, e ceva cu mine. Altfel decât toți scriitorii lumii, tocmai

13. Mircea Cărtărescu, *Pururi tânăr înfășurat în pixeli* (București: Humanitas, 2002), 1.

14. Mircea Cărtărescu, „Mircea Cărtărescu: Nu vreau să ajung popular în lume și să vând milioane de exemplare. Dacă-ș fi dorit-o, aș fi plecat de mult”, interviu de Ionela Dobos, PRESShub, 2 ianuarie 2023, <https://presshub.ro/mircea-cartarescu-nu-vreau-sa-ajung-popular-in-lume-si-sa-vand-milioane-de-exemplare-dac-as-fi-dorit-o-as-fi-plecat-de-mult-253360/?fbclid=IwAR24-JJ0c8BmX4Ivz8ZFUaK3XiN7oOB4mLboxe6vTUmar1LN5m4AIKCH6wwE>.

15. Gabriel García Márquez, „Gabriel García Márquez, The Art of Fiction, no. 69”, interviu de Peter Stone, *The Paris Review* nr. 82 (1981), <https://www.theparisreview.org/interviews/3196/the-art-of-fiction-no-69-gabriel-garcia-marquez>: „Interviewer: Can you explain that analogy a little more? / Garcia Marquez: Both are very hard work. Writing something is almost as hard as making a table. With both you are working with reality, a material just as hard as wood. Both are full of tricks and techniques. Basically, very little magic and a lot of hard work are involved. And as Proust, I think, said, it takes ten percent inspiration and ninety percent perspiration. I never have done any carpentry but it’s the job I admire most, especially because you can never find anyone to do it for you”.

16. Cărtărescu, „Frumusețea”, interviu.

fiindcă nu sunt scriitor, eu simt că am ceva de spus”¹⁷. Aceste rânduri exprimă în sine un paradox în care scriitorul ratat din prima ipostază se plămădește, se transformă și crește într-un scriitor consacrat la nivel internațional și tradus în numeroase limbi¹⁸.

Cu toate că de la apariția sa editorială Theodoros pare să reprezinte o provocare în definirea și încadrarea într-o formă literară consacrată, roman, poem în proză, basm, o mostră de realism magic, o îmbinare de fantastic și real, sau tentative similare de a identifica particularitățile genului literar – evidențiat în numeroasele eseuri, analize, cronici și texte de critică literară publicate în cascadă de la apariția cărții elogios primită – remarcăm structura tripartită și arhitectura perfect simetrică, construită din trei capitole, consolidate prin unsprezece secțiuni alocate, în mod succesiv și simbolic, lui Tudor (alintat Tudorică), Theodoros (menționat și cu diminutivul Todoraki), Tewodros. Numele care va da în final titlul cărții, Theodoros, conține atât substanța cât și mesajul fundamental: viața este darul lui Dumnezeu, iar cartea este povestea vieții care va fi judecată de către marele Cetitor după fapte și, mai presus de toate, după frumusețea vieții: „judecata nu va pune în taler omul, cu păcatele și luminele sale, ci cartea, scrisă de noi, cu osârdie, vreme de jumătate de veac”¹⁹. Într-o anumită măsură și din punct de vedere simbolistic, putem asocia structura tridimensională care compune Theodoros cu trilogia Orbitor care, prin titlurile celor trei capitole – „Aripa stângă”, „Corpul”, „Aripa dreaptă” – poate fi asemuit unui fluture, metaforă inspirat numită de către Marius Chivu sau cu un înger – amintind de semnificația biblică – elemente care se regăsesc și în cea mai recentă apariție editorială: „eterna-nfruntare, sub bolta țestei fiecărui om, dintre flutur și păianjen, dintre înger și fiară”²⁰. Important de menționat în analiza lui Marius Chivu e rolul pe care acesta i-l atribuie lui Mircea Cărtărescu, numindu-l un adevărat „agent de imagine al literaturii române”²¹.

Theodoros este străbătut ca un fir roșu de o antinomie constantă – leitmotiv al întregului roman – între puritate și păcat, lumină divină și opusul luciferic, opoziția eternă dintre bine și rău, punctate și puternic

17. Cărtărescu, *Solenoid* (București: Humanitas, 2015), 26.

18. Marius Chivu, „Dimensiunea Solenoid”, *Dilema veche*, nr. 622 (2016), <https://dilemaveche.ro/sectiune/la-zi-in-cultura/carte/dimensiunea-solenoid-i-591572.html>. Pentru metafora fluturelui în *Orbitor*, vezi Cărtărescu, „Mircea Cărtărescu: Pe mine literatura latino-americană m-a fascinat mai mult decât m-a influențat”, interviu de Adina Dinițoiu, *Litero-mania*, nr. 250, 29 mai 2022, <https://www.litero-mania.com/mircea-cartarescu-pe-mine-literatura-latino-american-a-fascinat-mai-mult-decat-m-a-influentat/>.

19. Mircea Cărtărescu, *Theodoros* (București: Humanitas, 2022), 624.

20. *Ibid.*, 621.

21. Marius Chivu, „Dimensiunea Solenoid”, *Dilema Veche*, nr. 622 (2016), <https://dilemaveche.ro/sectiune/la-zi-in-cultura/carte/dimensiunea-sole-noid-i-591572.html>.

susținute de afirmații cu înțelepciune harică, pasaje biblice presărate pe parcursul romanului. Unul dintre numeroasele exemple ale acestei dihotomii perene amintesc de tonurile blânde ale „moralistului jovial” Ion Creangă: „ăsta e drac, nu copil”²². Neascultarea, din copilărie până la apusul vieții, atrage pedeapsa divină a judecății lui Dumnezeu, explicit formulate prin expuneri elaborate care desfășoară cu minuțiozitate, persuasiune și artă poetică, un excurs patristic și scripturistic menit să-l cumințească pe năzdrăvanul Theodoros, culminând cu afirmația, fără tăgadă, care se adresează întregii omeniri: „poate că vei afla îndurare de la Cel ce, în mare mila Sa, ne rabdă pe toți. Cât ne-o mai răbda și El, că tare s-a ticăloșit și neamul omenesc în veacul ăsta!”, o sentință cu valoare actuală acută în criza cu care suntem contemporani²³.

Theodoros este un personaj deopotrivă real și imaginar, este un personaj cu statură istorică, încărcată de secole, ivit din documente arhaice cu accente biblice și de inspirație sacră, și conturat de o țesătură complexă, vastă, densă, construită din fragmente ale „unei istorii contrafactice, ficționale, mitice și arhetipale, tocmai potrivite să facă substanța unui roman”²⁴, dar care poate reprezenta, în egală măsură, o ipostază sau o serie de secvențe ale vieții fiecăruia dintre noi, o împletire de ficțional și real. Cartea *Theodoros*, de la prima la ultima filă, cuprinde tranziția de la întuneric la lumină, din abisul păcatului spre mila și iertarea divină, iar simbolistica religioasă este o amprentă constantă în roman, exemplificând aici selectiv: sânge / viață, bob de muștar / credință, voința proprie / mândrie, răzvrătire / păcat, nașterea și botezul, binecuvântarea mamei pentru fiu și credința nestrămutată care poate săvârși minuni, în cazul *Aspasiei*²⁵.

Remarcăm dimensiunea livrescă, enciclopedică, a acestui roman – de respirație joyceană, cu amplitudinea unui *Veac de singurătate*, presărat de polifonia *Cvartetului din Alexandria*, îmbogățit de o multitudine a pasajelor catehetice exersate cu măiestrie și înțelepciune în *Tunica de piele* și marcat de aura desprinsă de real ce amintește de *Laur*, cu similare frământări tumultuoase între căderea în păcat, ispășire și izbăvire, iluminare, mântuire, etape consemnate cu virtuozitate artistică unică în cele patru cărți care marchează etape diferite de viață

22. Eugen Simion, *Ion Creangă: cruzimile unui moralist jovial* (București: Editura Cartea Românească, 2022) și Cărtărescu, *Theodoros*, 119: „Când nu se mai putea și nu se mai putea, te duceau la popă, să te rușineze ... Neștiind cum să te mustre mai bine pentru răutățile tale ... te ducea în biserică și-ți arăta păretele de la apus al acesteia, unde era zugrăvită căderea lui Lucifer din Ceruri”.

23. Cărtărescu, *Theodoros*, 122.

24. *Ibid.*, 625.

25. *Ibid.*, 9-16, 41-45, 60, 65.

și evoluție spirituală, ce urmează calea „cunoașterii”, a „renunțării”, a „drumului” și, în final, a „liniștirii” – care curge năvalnic pe parcursul sutelor de pagini, asemeni unui fluviu care domină spațiul și timpul. Personajul central din *Laur*, aidoma celui din *Theodoros*, a purtat patru nume simbolice: Arseni, Ustin, Ambrozie și Laur – ultimul nume semnificativ pentru ultima etapă a destinului și a înălțării din tumultul pământean: „Laur e un nume bun, căci planta care țî-e de-acum tiz e medicinală. Fiind veșnic verde, ea simbolizează viața veșnică” amintind astfel de „darul lui Dumnezeu”²⁶.

Theodoros cuprinde între copertile sale numeroase file de istorie, o arhivă culturală și științifică marcată de contrapunctul filelor din *Scriptură*, conturând astfel o atmosferă și o narațiune unică prin cuprindere și complexitate, fascinând cititorul prin fiecare pagină al cărei discurs îmbină oralitatea cu fluiditatea narativă, întrepătrunse pe alocuri de stilul epistolar, toate convergând spre o construcție omogenă, coerentă și fascinantă. *Theodoros* se citește cu ardoarea participării la o călătorie enciclopedică și nerăbdarea cititorului de a savura un festin intelectual pe parcursul amplei lecturi și deopotrivă cu minuțiozitatea pentru caracterul erudit al cărții manifestat de intensă, bogată și laborioasă documentare a autorului din punct de vedere geografic, istoric și cultural, transpusă ficțional într-un stil alert, vivace și captivant pentru cititor, alternând narațiunea cu modul epistolar distinct marcat în text.

De o importanță relevantă este nota consemnată la finalul romanului: încadrarea în acest gen literar îi aparține autorului și primează altor asocieri din punct de vedere al teoriei literare, formulate de către specialiști și ale căror critici de întâmpinare au rolul de a completa, dar nu vor înlocui argumentul primordial al autorului. „Nota finală” confirmă existența reală a personajului central, *Theodoros*, precum și izvorul principal din secolul al XIX-lea – „Scrisoarea” lui Ion Ghica către Vasile Alecsandri, datată 1883 – care fundamentează întreaga documentare și contribuie la îmbinarea firului imaginar-ficțional cu țesătura narativă:

„Acolo, nu autorul [*scrisorii*] face presupunerea, bazată pe o epistolă către regina Victoria păstrată în arhivele britanice, ci tânărul servitor dispărut din Ghergani, de la curtea tatălui său, ar fi devenit după câteva decenii de aventuri nebuloase, Împăratul Tewodros II al Etiopiei. Această supoziție nu are o bază istorică reală, dar deschide

26. Evgheni Vodolazkin, *Laur*, traducere din rusă și note de Adriana Liciu (București: Humanitas 2017), 296, 325.

fascinanta perspectivă a unei istorii contrafactice, ficționale, mitice și arhetipale, tocmai potrivite să facă substanța unui roman. De la prima lectură a «Scrisorii» lui Ion Ghica, acum patru decenii, am știut că voi scrie odată romanul lui Theodoros, unul pseudoistoric, de imaginație, în care imposibilul devine posibil pe o altă creodă temporală, într-o altă lume, «cu alte raiuri și alți zei» ... Deși m-am străduit ca fiecare amănunt al romanului meu să fie bine documentat, încât cititorul poate afla din el care erau geografia și istoria, religia și cultura, moravurile locuitorilor, flora și fauna, ce se bea și ce se mânca etc., în fiecare dintre cele patru luni intersectate ale cărții de față (Valahia, Arhipelagul grec, Etiopia și Iudeea din vremea împăratului Solomon), Theodoros nu are pretenția de a fi mai mult decât o operă de ficțiune²⁷.

Există numeroase învățături și atenționări, întretesute în structura densă a romanului, despre puterea atotcuprinzătoare și înțelepciunea divină: „La Dumnezeu totul este cu putință, căci lumea întreagă e însuși Trupul Său”²⁸, precum și dragoste, bunătate, smerenie, în plan uman, atribute care îl înnobilează și pe împărat: „Nu știu nimic și sunt nimic, regină. Sunt pulbere ca toți muritorii, și știința mea e deșertăciune în ochii Domnului”²⁹.

Metafora puterii – a împăratului din Theodoros sau a scriitorului de succes, în general – ca simbol al solitudinii, stare specifică și asumată de scriitor ca o condiție a creativității și energiei artistice fertile, este evidențiată și de Gabriel García Márquez în interviul menționat anterior: „The more power you have, the harder it is to know who is lying to you and who is not. When you reach absolute power, there is no contact with reality, and that is the worst kind of solitude there can be. A very powerful persona, a dictator, is surrounded by interests and people whose final aim is to isolate him from reality, everything is in concert to isolate him”³⁰.

O selecție de fragmente din perioada de documentare asiduă și îndelungată – proces caracteristic unui *magnum opus* – dublată de frământările scriitorului în procesul laborios de creație, ne sunt împărtășite în notațiile din *Jurnal: Un om care scrie (2011-2017)*³¹. Procesul de gestație al romanului Theodoros cuprinde trei decenii în care s-au

27. Cărtărescu, Theodoros, 625-626.

28. Ibid.

29. Ibid., 123, 278, 297.

30. García Márquez, interviu.

31. Mircea Cărtărescu, *Un om care scrie. Jurnal: 2011-2017* (București: Humanitas, 2018), 7.

sedimentat lecturi, documentări, trăiri ale unui proiect grandios, ambițios, în parte similar cu evoluția și mărirea eroului Theodoros. Theodoros reprezintă o împlinire literară, o afirmare și confirmare că succesul literar, cronicile elogioase și numeroasele traduceri de care s-au bucurat *Nostalgia*, *Orbitor* și *Solenoid* renasc cu fiecare nouă operă cărtăresciană, învingând furcile caudine, blocajul scriitoricesc și verdictul, uneori implacabil, dar niciodată profund descurajant, că va fi greu, aproape imposibil, de scris – care și-a găsit totuși refugiul creator în perioada de maximă criză a lumii contemporane – și infirmând auto-predicția pesimistă că nu există viață după *Orbitor*³².

Destinul literar este marcat de un dublu paradox, având în vedere că, deși autorul afirma faptul că popularitatea nu este un scop în sine, cărțile sale – publicate în original și care au devenit o componentă a literaturii mondiale prin intermediul traducerilor – i-au adus celebritatea la nivel internațional, scriitorul devenind un reper important pe harta mondială a literaturii, iar prestigiul național din punct de vedere literar secundând cu succes notorietatea scriitorului la nivel transnațional³³.

Concluzionăm însemările acestei analize despre Theodoros cu nădejdea că cititorul va redescoperi frumusețea uitată a vieții ca un dar al lui Dumnezeu pentru om și povestea care poate fi cuprinsă între filele binecuvântate ale cărții vieții precum scrisorile Sofianeii către fiul său:

„În cele din urmă, Sofiana hotărî să-i trimită băiatului ei ca răspuns foi curate, fără nici un semn pe ele afară de «lubitul meu cocon Theodoros», cum începea fiecare dintre ele, și «Dumnezeu să te aibă în sfânta lui pază și să te ocrotească de rele» la sfârșit, iar între ele câteva file albe, doar mărturie că e încă-n viață și că-l iubește mai presus de puterea vorbelor de-a o mărturisi. Tu le-ai înțeles de la bun început, de parcă fâșii din însăși pielea maicei tale îți trimetea ea în lipsa vorbelor goale”³⁴.

32. Ibid., 9.

33. Cărtărescu, interviu, PRESShub.

34. Cărtărescu, *Theodoros*, 279.

Bibliografie:

- Cărtărescu, Mircea. „Mircea Cărtărescu: Nu vreau să ajung popular în lume și să vând milioane de exemplare. Dac-aș fi dorit-o, aș fi plecat de mult”. Interviu realizat de Ionela Dobos. PRESShub 2 ianuarie 2023,
- Cărtărescu, Mircea. „Mircea Cărtărescu: Pe mine literatura latino-americană m-a fascinat mai mult decât m-a influențat”. Interviu realizat de Adina Dinițoiu. *Litero-mania*, nr. 250, 29 mai 2022, <https://www.litero-mania.com/mircea-car-tarescu-pe-mine-literatura-latino-americana-m-a-fascinat-mai-mult-de-cat-m-a-influentat/>.
- Cărtărescu, Mircea. *Theodoros*. București: Humanitas, 2022.
- Cărtărescu, Mircea. *Un om care scrie. Jurnal: 2011-2017*. București: Humanitas, 2018.
- Cărtărescu, Mircea. „Literatura nu e o meserie, e o cale”. Interviu realizat de Marius Chivu. *Dilema veche*, nr. 518, 16-22 ianuarie 2014, <https://dilemaveche.ro/sec-tiune/tema-saptamanii/literatura-nu-e-o-meserie-e-o-cale-interviu-597977.html>.
- Cărtărescu, Mircea. „Europa are forma creierului meu”. *Observator Cultural*, nr. 153, 28 ianuarie 2003. <https://www.observatorcultural.ro/articol/europa-are-forma-creierului-meu/>.
- Cărtărescu, Mircea. *Pururi tânăr înfășurat în pixeli*. București: Humanitas, 2002.
- Chivu, Marius. „Dimensiunea Solenoid”, *Dilema veche*, nr. 622 (2016), <https://dilemaveche.ro/sectiune/la-zi-in-cultura/carte/dimensiunea-solenoid-i-591572.html>.
- Damrosch, David. „Frumusețea literaturii mondiale stă în puterea ei de a deschide mințile”. Interviu de Cezar Gheorghe. *Observator Cultural*, nr. 1124, 30 august 2022. <https://www.observatorcultural.ro/articol/frumusetea-literaturii-mondiale-sta-in-puterea-ei-de-a-deschide-mintile/>.
- Damrosch, David. *What Is World Literature?* Princeton: Princeton University Press, 2003.
- Echeverría, Santiago Daniel Gutiérrez. “Magical Hyperrealism: A Reading of Orbitor through Magical Realism and Maximalism”. *Transilvania* 5-6 (2023): 82-94.
- Faulkner, William. “Banquet Speech”. Nobel speech. City Hall in Stockholm. 10 decembrie 1950, <https://www.nobelprize.org/prizes/literature/1949/faulkner/speech/>.
- Gheorghiu, Constantin Virgil. *Tunica de piele*. Traducere din limba franceză de Gheorghică Ciocoi. București: Editura Sophia, 2021.
- García Márquez, Gabriel. “Gabriel García Márquez, The Art of Fiction, no. 69”. Interviu de Peter Stone, *The Paris Review*, nr. 82 (1981), <https://www.theparisreview.org/interviews/3196/the-art-of-fiction-no-69-gabriel-garcia-marquez>.
- Martin, Mircea, Christian Moraru și Andrei Terian (coord.). *Romanian Literature as World Literature*. New York și Londra: Bloomsbury Academic, 2018.
- Simion, Eugen. *Ion Creangă: cruzimile unui moralist jovial*. Iași: Cartea Românească, 2022.
- Sirul, Sfântul Isaac. *Cuvinte despre nevoiță*. Bacău: Editura Bunavestire, 1997.

- Terian, Andrei. "The Poetics of the Hypercycle in Mircea Cărtărescu's Solenoid". *Life Writing* 19, nr. 3 (2021): 323-340.
- Tihanov, Galin. „Mai există «literaturi minore»? Reflecții despre world literature (și despre literatura bulgară)”. În *Studii contemporane în traducere*, coord. de Ștefan Baghiu, Vlad Pojoga și Cătălina Rădescu, 327-336. Sibiu: Editura Universității din Sibiu, 2021.
- Vodolazkin, Evgheni. *Laur*. Traducere din rusă și note de Adriana Liciu. București: Humanitas, 2017.